

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:126

av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V)

Pensionssystemet

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avgiften till premiepensionssystemet bör tillföras inkomstpensionssystemet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk utredning med uppdrag att skapa ett stabilt pensionssystem bör tillsättas och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Vänsterpartiet vill skapa ett långsiktigt hållbart och pålitligt pensionssystem med pensioner som går att leva på. Vänsterpartiet sitter inte med i den s.k. pensionsgruppen eftersom Vänsterpartiet inte stod bakom den uppgörelse som resulterade i det nya pensionssystemet. Vi konstaterar att rådande system bl.a. har inneburit att varannan kvinna inte kommer att kunna leva på sin pension och att det därmed måste betraktas som ett otillfredsställande system. Vänsterpartiet vill ha ett pensionssystem som är tryggt och solidariskt, och som förvaltas kostnadseffektivt.

3 Ett felkonstruerat pensionssystem

Påståendet att den automatiska balanseringen från 2011 och senare enbart beror på börsens utveckling är fel. Sanningen är att pensionssystemet är felkonstruerat och att fortsatta neddragningar i form av successiva aktiveringar av den automatiska balanseringen, den s.k. bromsen, kommer att tvingas fram om inte pensionssystemet ses över från grunden. ”Våra medlemmar litar inte på pensionssystemet”, menade LO:s ordförande när LO presenterade en rapport om pensionssystemet 2011. Bakgrunden är att det som förespeglades när det nya systemet sjösattes inte stämmer med dagens

verklighet. Den underfinansierade inkomstpensionen ger nu för en industriarbetare ca 52 procent av slutlön mot utlovade 62 procent. Orkar man inte arbeta till 65 år blir pensionen ännu lägre. LO är, och var också från början, motståndare till det osäkra PPM-systemet. Det är ett system som gläder fondförvaltare men är dyrt och dåligt för pensionärerna. Under 2013 har LO publicerat ännu en rapport som ytterligare fördjupar analysen och kritiken av pensionssystemet. En annan rapport, ”Pensionssystemet, blev det som tänkt?”, kom våren 2011 från de fem rikstäckande pensionärsorganisationerna PRO, SPF, SKPF, SPRF och RPG. De har nu alla fem dragit samma slutsats som LO gör i rapporten ”PPM – dyrt och dåligt för pensionärerna” och därför bör premiepensionssystemet avskaffas och medlen föras över till inkomstpensionssystemet. I en senare rapport från vintern 2013, ”En modell för finansiering av pensionssystemet utan automatisk balansering”, visar pensionärsorganisationerna hur AP-fonderna kan stärkas och hur PPM-avgiften kan överföras till inkomstpensionen. LO:s liksom de fem pensionärsorganisationernas rapporter visar på fundamentala brister i pensionssystemet. Vänsterpartiet delar uppfattningen att systemet har stora brister och vill därför se en grundlig utvärdering och en parlamentarisk utredning för att komma till rätta med bristerna. Det borde vara en självklarhet att de som har byggt upp vår välfärd ska ha rätt till en ekonomiskt tryggad ålderdom. Så är det inte i dag. Verkligheten är att pensionärer sedan mitten av 1990-talet förlorat runt 40 procent i ekonomisk standard jämfört med löntagare.

4 PPM

PPM-systemet är ett misslyckande som har fått kritik från många håll, inte minst från LO. Det är ett mycket dyrt system och fondväljandet har inte blivit den framgång som vissa hoppades på. Premiepensionssystemet stämmer inte längre med vad som sades vara syftet 1994. Då talades om en begränsad valfrihet, intresset av säkerhet skulle dominera och en garanterad minimiavkastning skulle införas. En sådan ordning skulle ge en riskutjämning. En garanterad avkastning skulle också ge en realistisk utgångspunkt för prognoser över hur stora dessa pensioner skulle kunna förväntas bli. Systemet har nu i stället blivit ett helt främmande inslag i det offentliga pensionssystemet där vi alla kan spekulera bort en del av vår pension. Premiepensionen har gått back sedan den infördes och dess värde sjönk år 2008 med 34,5 procent, allt medan de förvaltande kapitalinstituten har tjänat miljarder. Pensionärernas pengar ska inte spekuleras bort. Omfattningen av pensionssystemets åtaganden är så stor att diskussionen om de framtida pensionerna måste inkludera alla grupper i samhället. Vi kan räkna med att ha gott om resurser de närmaste tio åren då antalet aktiva fortsatt kommer att vara stort jämfört med antalet pensionärer. Det är därför angeläget att spara

och göra vettiga investeringar nu för att skapa bättre förutsättningar för framtidens stora grupper av pensionärer. Både höjda avgifter till inkomstpensionssystemet och höjda skatter måste vara en del i en framtidsdiskussion. Att pensionssystemet bygger på orealistiska förväntningar på aktiemarknaden blir allt tydligare. Genom finanskrisen med fallande börser minskade AP-fondernas värde för några år sedan med svindlande belopp. AP-fonderna måste få tillräckliga resurser för att kunna svara mot sin ursprungliga uppgift. Att dränera AP-fonderna ytterligare är uteslutet. I stället bör behovet av att tillföra medel, t.ex. genom höjda avgifter, utredas. Ett komplement till att föra mer pengar till AP-fonderna vore att avskaffa de framtida avsättningarna till PPM och låta både de avgifterna och motsvarande pensionsförmåner hanteras inom inkomstpensionssystemet. PPM-systemet ger otrygghet och kostar stora summor i förvaltningsavgifter. Hade avgiften på 2,5 procent tillförts inkomstpensionssystemet redan från början hade minskningen av pensionerna de senaste åren kunnat undvikas. Avgiften till premiepensionssystemet bör därför tillföras inkomstpensionssystemet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 En parlamentarisk översyn

Vi kan konstatera att dagens pensionssystem inte höll för den första finansiella krisen eller de svackor i konjunkturen som har följt på den. Det är hög tid att göra en parlamentarisk översyn av ett system som visat sig vara mycket instabilt. Pensionssystemet måste bli stabilt och förutsägbart och pensionerna bör följa löntagarnas löneutveckling i stället för börsutvecklingen. Pensionssystemet bör garantera att även de som har tunga och slitsamma arbeten får en anständig pension och att kvinnor inte missgynnas. Pensionsfrågorna är dessutom undantagna från de normala demokratiska beslutsvägarna. Ansvaret för att förvalta pensionssystemet har regeringen lämnat över till Pensionsgruppen, som består av representanter från de partier som stod bakom pensionsuppgörelsen, dvs. Socialdemokraterna och de borgerliga partierna samt numera även Miljöpartiet, dock utan beslutanderätt. Det innebär att de förtroendevalda i riksdagen och de partier som inte deltog i uppgörelsen har svårt att få någon insyn i själva pensionssystemet och kunna påverka det, t.ex. genom förslag till förändringar som behöver genomföras. Det innebär också att en offentlig debatt om pensionssystemet där alla riksdagspartier har samma förutsättningar att delta i diskussionerna om pensionssystemet inte förekommer. En parlamentarisk utredning bör därför tillsättas med uppdrag att skapa ett stabilt pensionssystem. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Wiwi-Anne Johansson (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Christina Høj Larsen (V)

Daniel Riazat (V)

Daniel Sestrajcic (V)